

HNB

GUVERNER

Ur.br: 348/020/20-9/BV

Zagreb, 23. prosinca 2020.

SVIM KREDITNIM INSTITUCIJAMA

n/p Uprave

Predmet: Dopuna okružnice Hrvatske narodne banke ur. broj: 348/020/20-7/BV od 21. svibnja 2020. u svezi s pandemijom COVID-19 u kontekstu naknadno objavljenih dokumenata Europskog nadzornog tijela za bankarstvo i Europske središnje banke

Poštovani,

nastavno na dosad objavljene okružnice Hrvatske narodne banke (dalje u tekstu: HNB) te nedavno objavljene preporuke Europskog nadzornog tijela za bankarstvo (dalje u tekstu: EBA) i preporuke i supervizorska očekivanja Europske središnje banke (dalje u tekstu: ESB), a sve u svezi s pandemijom COVID-19, ovim putem želimo iznijeti:

- a) upute za postupanja kreditnih institucija koje izravno nadzire ESB (značajne institucije) te
- b) supervizorska očekivanja i preporuke za kreditne institucije koje izravno nadzire HNB (manje značajne institucije).

I. ZNAČAJNE INSTITUCIJE

Dana 4. prosinca 2020. ESB je značajnim kreditnim institucijama poslao očekivanja glede identifikacije i mjerenja kreditnog rizika u uvjetima pandemije COVID-19 (SSM-2020-0744), a dana 15. prosinca 2020. izdao je Preporuku o raspodjeli dividendi tijekom pandemije COVID-19 (ECB/2020/62).

Od kreditnih institucija koje ESB izravno nadzire očekuje se puna primjena navedenih preporuka i supervizorskih očekivanja koji su objavljeni na mrežnim stranicama ESB-a na sljedećim poveznicama:

Supervizorsko očekivanje glede identifikacije i mjerenja kreditnog rizika

https://www.bankingsupervision.europa.eu/press/letterstobanks/shared/pdf/2020/ssm.2020_letter_credit_risk_identification_measurement~734f2a0b84.en.pdf?c839e6212e8a9bf18dc0d26ab0b1cd7f

Supervizorska preporuka glede raspodjele dividendi

https://www.bankingsupervision.europa.eu/ecb/pub/pdf/en_ecb_2020_62_f_sign~6a404d7d9c..pdf

HNB značajnim kreditnim institucijama skreće pozornost na nacionalne propise primjenjive u Republici Hrvatskoj, odnosno:

- da su dioničari kreditne institucije u skladu s člankom 20. stavkom 6. Zakona o kreditnim institucijama dužni pri ostvarivanju svojih dioničarskih prava djelovati u interesu kreditne institucije
- da je člancima od 312.a do 312.c Zakona o kreditnim institucijama propisana zaštita deponenata u slučajevima kada kreditna institucija donosi odluku o isplatama kojima se smanjuju stavke redovnog osnovnog kapitala.

II. MANJE ZNAČAJNE INSTITUCIJE

Nastavno na:

- gore spomenute objave ESB-a i
- na okružnice HNB-a s temom supervizorskih očekivanja (Ur. broj: 180-020/19-03-20/BV, 348/020/20-03/BV, 348/020/20-7/BV – dalje u tekstu: okružnice) koje je HNB objavio radi izbjegavanja neproporcionalno negativnog financijskog utjecaja (engl. *cliff effect*) izbijanja pandemije COVID-19 na poslovanje kreditnih institucija u dijelu koji se odnosi na njihovo klasificiranje i izvještavanje o neprihodujućim i restrukturiranim izloženostima kao i tretiranju moratorija te
- nadopunu EBA-inih Smjernica o zakonodavnim i nezakonodavnim moratorijima na otplatu kredita koji se primjenjuju u kontekstu krize uzrokovane COVID-om 19 (EBA/GL/2020/15; dalje u tekstu: Smjernice EBA-e)

želimo ovim putem pojasniti kreditnim institucijama koje ESB izravno ne nadzire

- naša supervizorska očekivanja glede:
 - odobravanja moratorija od 1. listopada 2020.: moguća primjena povlaštenog tretmana do 31. ožujka 2021., pod uvjetom da kumulativno trajanje nije duže od devet mjeseci
 - tretmana moratorija u kontekstu klasifikacije u restrukturirane plasmane: sagledavanje SICR i UTP kriterija, te praćenje u HNB-u prema COVID Scoreu
 - određivanje umanjena vrijednosti i rezervacija po izloženostima: uključujući i njihovo određivanje prema modelima te očekivanom povećanju kreditnog rizika
 - sustava upravljanja kreditnim rizikom: jasni ciljevi praćenja i izvještavanja rukovodstva o izloženostima pogođenima pandemijom COVID-19
- naše preporuke glede:
 - isplate dividendi: ne isplaćivati dividende (bilo iz dobiti ili zadržane zarade) barem do 30. rujna 2021. te
 - varijabilne remuneracije: odgoditi nagrade i bonuse nakon materijalizacije kreditnih rizika povezanih s pandemijom COVID-19.

Time ova okružnica HNB-a dopunjuje gore spomenute okružnice vezano uz:

- tretman moratorija odobrenih nakon 1. listopada 2020.
- unapređenje procedura kreditnih institucija kako bi se sve promjene ugovora koje udovoljavaju definiciji restrukturiranih izloženosti iz članka 47.b Uredbe (EU) br. 575/2013 ispravno klasificirale kao restrukturirane (dalje u tekstu: FB status) u sustavima kreditnih institucija
- provođenje redovite procjene vjerojatnosti da dužnik neće uredno ispuniti svoje obveze (dalje u tekstu: UTP kriteriji) i unapređenje postojećih procedura, UTP kriterija i indikatora kreditnih institucija u trenutačnoj situaciji
- pravovremeno određivanje i evidenciju svakog znatnog povećanja kreditnog rizika dužnika (dalje u tekstu: SICR) i procjenjivanje potrebnih rezervacija zasnovanih na realističnim parametrima i pretpostavkama koje odražavaju postojeću situaciju
- sustave upravljanja koji omogućavaju adekvatan nadzor nad svim bitnim elementima upravljanja kreditnim rizikom u postojećoj situaciji te prilagodbu strateških i poslovnih planova postojećoj situaciji
- isplatu dividendi i varijabilnih primitaka i
- izvješćivanju Hrvatske narodne banke o načinu ispunjenja očekivanja navedenih u ovoj okružnici.

A. TRETMAN MORATORIJA ODOBRENIH NAKON 1. LISTOPADA 2020.

HNB očekuje da moratoriji koje kreditna institucija odobri nakon 1. listopada 2020., a prije 31. ožujka 2021. podliježu tretmanu iz prethodnih okružnica pod dodatnim uvjetom da ukupno trajanje moratorija ne

ECB

HNB

premašuje devet mjeseci. Ovaj zahtjev ne primjenjuje se na moratorije koji su ugovoreni prije 30. rujna 2020.

B. UNAPREĐENJE PROCEDURA ZA UTVRĐIVANJE FB STATUSA

HNB od kreditnih institucija očekuje unapređenje procedura za utvrđivanje FB statusa na način da svaki ustupak kreditne institucije prema dužniku, koji a) ima poteškoća s ispunjavanjem svojih financijskih obveza ili je vjerojatno da će ih imati te koji b) može značiti gubitak za kreditnu instituciju, bude u njihovim sustavima pravilno klasificiran kao mjera restrukturiranja. Sve promjene ugovornih uvjeta koje ne zadovoljavaju uvjete za primjenu Smjernica EBA-e trebaju biti procijenjene na individualnoj osnovi (engl. *case-by-case*) kako bi kreditna institucija utvrdila je li potrebno tu izloženost u skladu s člankom 47.b Uredbe (EU) br. 575/2013 u sustavima kreditne institucije klasificirati kao FB status.

Kreditne institucije trebaju prilagoditi svoje sustave kako bi pravovremeno identificirale dužnika koji ima poteškoća s ispunjavanjem svojih financijskih obveza ili koji će ih vjerojatno imati. Za dužnike koji trenutačno nemaju poteškoća s ispunjavanjem svojih financijskih obveza od kreditnih institucija očekuje se da procijene jesu li se tržišni uvjeti promijenili u toj mjeri da je vjerojatno da će taj dužnik imati poteškoća s ispunjavanjem financijskih obveza. Iako ne mora samo po sebi značiti da dužnici kojima je odobren moratorij prema Smjernicama EBA-e imaju FB status, HNB od kreditnih institucija očekuje da takvi dužnici i njihove izloženosti budu posebno označene u sustavima kreditne institucije kako bi ih se moglo pratiti i o njima izvješćivati. FB status dužnika mora se odraziti i u supervizorskim i u računovodstvenim klasifikacijama izloženosti tog dužnika.

C. PROVOĐENJE REDOVITE PROCJENE VJEROJATNOSTI DA DUŽNIK NEĆE UREDNO ISPUNITI SVOJE OBVEZE (UTP KRITERIJI) I REJTING SUSTAVI

U uvjetima izostanka podataka o kašnjenju dužnika i smanjene pouzdanosti financijskih informacija HNB od kreditnih institucija očekuje da unaprijede svoje postojeće procese za utvrđivanje UTP kriterija, i to na sljedeći način:

- da prioritet daju ekspertnoj procjeni UTP kriterija za dužnike koji su značajno pogođeni pandemijom COVID-19
- da na strukturirani način koji je moguće pratiti koriste ažurne i sveobuhvatne izvore informacija koji uključuju podatke o primljenim mjerama potpore, statusu zaposlenosti fizičke osobe, razvoju kreditnog rizika u gospodarskoj djelatnosti kojoj pravna osoba pripada odnosno gospodarskoj djelatnosti u kojoj je fizička osoba zaposlena i sl. (izvori takvih podataka mogu biti primjerice COVID Score koji objavljuje FINA, podaci dobiveni izravno od klijenta, podaci dobiveni iz javno dostupnih informacija i sl.)
- da češće provode procjene za visokorizične dužnike
- za dužnike kojima je odobren moratorij u skladu s kriterijima iz Smjernica EBA-e u tijeku tog moratorija provode procjenu UTP kriterija, te po isteku moratorija prioritarno izvrše procjenu onih dužnika kod kojih dolazi do kašnjenja u naplati ili odmah po isteku moratorija zatraže novi ustupak.

HNB očekuje od kreditnih institucija da razmotre utjecaj pandemije COVID-19 i mjera ublažavanja učinka pandemije COVID-19 na proces dodjele rejtinga i kvantifikaciju rizičnih parametara. Odobreni moratoriji ne smiju dovesti do poboljšanja vrijednosti rizičnih parametara u odnosu na one koje su evidentirani prije pandemije COVID-19. Nadalje, restrukturiranje kod moratorija koji nisu odobreni prema Smjernicama EBA-e o moratorijima treba se odraziti u dodijeljenom rejtingu s pomoću konzervativnog pristupa. Ako se materijaliziraju pokazatelji koji upozoravaju na dublju recesiju, potencijalna korekcija navise gubitka zbog nastanka statusa neispunjavanja obveza (engl. *LGD*) i konverzijskih faktora omogućava ispravno upravljanje rizicima u postojećoj situaciji.

D. PRAVOVREMENO ODREĐIVANJE I EVIDENCIJA SVAKOG ZNATNOG POVEĆANJA KREDITNOG RIZIKA DUŽNIKA (SICR KRITERIJI) I PROCJENJIVANJE POTREBNIH REZERVACIJA

HNB očekuje od kreditnih institucija da procjenu potrebnih rezervacija temelje na realističnim parametrima i pretpostavkama koje odražavaju postojeću situaciju. U skladu s Međunarodnim standardom financijskog izvješćivanja 9 – *Financijski instrumenti* (dalje u tekstu: MSFI 9) od kreditne institucije očekuje se da na svaki izvještajni datum ispita je li nakon početnog priznavanja izloženosti došlo do znatnog povećanja kreditnog rizika te izloženosti. Ako su razumni i utemeljeni podaci o budućim događajima dostupni bez nepotrebnih troškova ili napora, kreditna se institucija ne smije pri određivanju SICR kriterija oslanjati isključivo na informacije o danima kašnjenja. S namjerom da precizira svoja supervizorska očekivanja bez relaksiranja postojećih računovodstvenih pravila, HNB očekuje od kreditnih institucija da svoje osnovne scenarije (engl. *baseline scenarios*) i dalje kalibriraju u skladu s HNB-ovim i ESB-ovim makroekonomskim projekcijama na nepristran način. Ako postoje pouzdane makroekonomske projekcije za pojedine godine, HNB očekuje od kreditnih institucija da se u tom slučaju ne oslanjaju isključivo na dugoročne prosjeke, odnosno pristup ekonomskog ciklusa (engl. *through-the-cycle*).

Neovisno o tome procjenjuje li kreditna institucija SICR kriterije na individualnoj ili skupnoj osnovi, te je li određena izloženost podložna moratoriju u skladu sa Smjernicama EBA, od kreditne institucije očekuje se da procjenjuje SICR kriterije iz točaka B5.5.1 do B5.5.18 i Dodatka A MSFI-ja 9 na sveobuhvatan način. Vežano uz procjenu SICR kriterija u uvjetima pandemije HNB od kreditnih institucija osobito očekuje:

- da kod izloženosti za koje je u tijeku moratorij odobren u skladu sa Smjernicama EBA-e indikatore SICR-a prate na sveobuhvatan način; stoga što su podaci o kašnjenju pod utjecajem moratorija koji su odobreni, te se dani kašnjenja računaju na temelju novog otplatnog plana
- ako kreditna institucija dužniku odobri mjere restrukturiranja (FB mjere) koje nisu u skladu sa Smjernicama EBA-e, te mjere trebaju biti indikator za prebacivanje izloženosti u Fazu 2 (engl. *Stage 2*) osim u slučajevima kada kreditna institucija, u pravilu individualnom procjenom kreditne sposobnosti dužnika, ocijeni da nije došlo do znatnog povećanja kreditnog rizika te izloženosti
- da sve izloženosti kod kojih je evidentirano kašnjenje duže od 30 dana smatraju izloženostima u Fazi 2, osim ako kreditna institucija na temelju pouzdanih podataka i individualne procjene kreditne sposobnosti dužnika ne dokaže da nije došlo do znatnog povećanja kreditnog rizika te izloženosti
- da osim statističkih podataka koriste kvalitativne informacije kako bi utvrdile je li došlo do znatnog povećanja kreditnog rizika izloženosti
- da ne izglađuju prijenos izloženosti između faza rabeći ciljane iznose prijenosa ili obrnuti inženjering (engl. *reverse engineering*) kako bi ostvarili te ciljane iznose; pritom ističemo da kriteriji prelaska između pojedinih faza ne smiju biti zasnovani isključivo na apsolutnoj razini vjerojatnosti nastanka statusa neispunjavanja obveza (engl. *PD*) odnosno apsolutnom povećanju PD-a (MSFI 9, B.5.5.9)
- da interno postavljene razine SICR indikatora budu u skladu s dobrim praksama ustanovljenima u razdoblju od uvođenja MSFI-a 9, da ih ne ublažavaju kada se kvaliteta portfelja smanjuje ili postaje nestabilna, te da su i nadalje konzistentni u svim portfeljima i da, ni na koji način, ne favoriziraju rizičnije dužnike; vežano uz posljednje institucije trebaju primjenjivati trostruko povećanje cjeloživotnog (anualiziranog) PD-a kao *backstop* SICR kriterij
- zbog visoke razine nesigurnosti kreditne će institucije katkad morati koristiti subjektivne inpute za modele i naknadne korekcije modela, no naglašavamo da ti subjektivni inputi i naknadne korekcije modela moraju biti konzistentni s objektivnim i dokazivim čimbenicima kao što su ostvareni makroekonomski pokazatelji i dugoročne projekcije; budući da su dužnici na različiti način pogođeni pandemijom COVID-19, ovisno o gospodarskom sektoru kojem pripadaju, makroekonomski pokazatelji u pojedinom gospodarskom sektoru mogu upućivati na znatno povećanje kreditnog rizika izloženosti prema dužnicima u tom gospodarskom sektoru; kreditna institucija može samo na temelju tog kriterija prenijeti izloženost u Fazu 2, pod uvjetom da ne raspolaže detaljnijim informacijama kojima dokazuje da pojedine izloženosti prema dužnicima u tom gospodarskom sektoru mogu ostati u Fazi 1

HNB

- u skladu s prethodnom točkom, ako zbog nedostatka individualnih informacija o pojedinom dužniku nije moguće provesti individualnu procjenu kreditne sposobnosti tog dužnika, kreditna institucija treba procjenjivati SICR kriterije pristupom odozgo prema dolje i odozdo prema gore, tzv. engl. *top-down* i *bottom-up* i
- da izbjegavaju korekcije (engl. *overrides*) usvojenih kvantitativnih pristupa za procjenu SICR kriterija od strane rukovodstva, odnosno da to bude moguće samo podložno strogim sustavima upravljanja i validacije modela, te primijenjeno samo na manji dio portfelja i u vremenski ograničenom razdoblju.

E. SUSTAVI UPRAVLJANJA

HNB od kreditnih institucija očekuje da primijene sustave upravljanja koji omogućavaju adekvatan nadzor nad svim bitnim elementima upravljanja kreditnim rizikom u postojećoj situaciji, te prilagodbu strateških i poslovnih planova postojećoj situaciji. Kontrolne funkcije, uključujući internu reviziju, trebaju u svoje planove uključiti procjenu i praćenje internih procedura koje su korigirane zbog pandemije. Od rukovodstva kreditne institucije očekuje se da analizira projekcije utjecaja pandemije na raspoređivanje izloženosti po fazama, pokrivenost izloženosti umanjenjima vrijednosti i rezervacijama te utjecaj pandemije COVID-19 na adekvatnost kapitala kreditne institucije.

F. POLITIKE ZADRŽAVANJA ISPLATE DIVIDENDI I DRUGE ISPLATE

Budući da se od dioničara kreditne institucije očekuje da pri ostvarivanju svojih dioničarskih prava djeluju u interesu kreditne institucije, Hrvatska narodna banka očekuje od kreditnih institucija da se do 30. rujna 2021. suzdrže od a) isplate dividendi, b) otkupa vlastitih dionica i c) isplate varijabilnih primitaka.

Ovim putem bismo skrenuli pozornost na to da se od kreditne institucije očekuje da barem tri mjeseca prije datuma najave otkupa vlastitih dionica Hrvatskoj narodnoj banci podnese zahtjev, te da se otkup vlastitih dionica ne može provesti bez prethodne suglasnosti Hrvatske narodne banke. Nadalje, Hrvatska narodna banka napominje da je člancima od 312.a do 312.c Zakona o kreditnim institucijama propisana zaštita deponenata u slučajevima kada kreditna institucija donosi odluku o isplatama kojima se smanjuju stavke redovnog osnovnog kapitala iz članka 26. stavka 1. točaka c), e) i f) Uredbe (EU) br. 575/2013.

G. ZAKLJUČAK

HNB naglašava da su stavovi izneseni ovom okružnicom samo podsjetnici na obveze koje proizlaze iz postojećeg regulatornog okvira, te se kao takvi trebaju odraziti na regulatorno izvješćivanje u ovoj izvještajnoj godini, kao i na strateške planove i budžete kreditne institucije. Ovom okružnicom nadopunjuju se očekivanja HNB-a iznesena u dosadašnjim okružnicama u skladu s izmijenjenim Smjernicama EBA-e (EBA/GL/2020/15) kao i očekivanjima iznesenim od ESB-a te u skladu s potencijalnim povećanjem izloženosti rizicima koji nastaju zbog razvoja drugog vala pandemije koronavirusa.

Kreditna institucija upućuje se na to da sa sadržajem ove okružnice upozna članove nadzornog odbora od kojih se očekuje da je prokomentiraju.

HNB očekuje od kreditne institucije da najkasnije do 31. siječnja 2021. obavijesti HNB o načinu ispunjavanja očekivanja iz ove okružnice osiguravajući dostanu razinu kvalitativnih i kvantitativnih detalja koji će omogućiti HNB-u da ocijeni ispunjava li kreditna institucija očekivanja navedena u ovoj okružnici. Očekuje se da se obavijest strukturira u sljedeća poglavlja:

- opći komentari
- procjena FB statusa i UTP kriterija
- raspoređivanje izloženosti u faze i procjena rezervacija u skladu s MSFI-jem 9

- financijske projekcije koje se koriste u sustavima upravljanja rizicima
- rejting sustavi i kvantifikacija rizičnih parametara i
- sustavi upravljanja te uključenost upravljačkih tijela.

HNB će analizirati dostavljenu obavijest kreditne institucije te u supervizorskom dijalogu sa svakom kreditnom institucijom po potrebi razmotriti daljnje supervizorske aktivnosti uključujući i naganje odgovarajućih supervizorskih mjera (koje mogu obuhvatiti mjere iz članka 224. stavka 1. pod 11. – primjenu posebnih politika rezerviranja ili postupanja s imovinom u odnosu na izračun kapitalnih zahtjeva, pod 28. – pravilno vrednovanje bilančnih i izvanbilančnih stavki, kao i druge supervizorske mjere).

S poštovanjem

Boris Vujčić
guverner